

PRAVA I OBVEZE OSOBA OBOLJELIH OD ŠEĆERNE BOLESTI

Brošura za Zagrebačko dijabetičko društvo

Grupa za zaštitu prava pacijenata

Pravna klinika
Pravnog fakulteta u Zagrebu

UVOD

Brošura o pravima i obvezama osoba oboljelih od šećerne bolesti

Pred Vama se nalazi brošura koja obrađuje prava osoba oboljelih od šećerne bolesti, a izradila ju je jedna od grupa Pravne klinike - Grupa za zaštitu prava pacijenata, uz sudjelovanje i smjernice članova Zagrebačkog dijabetičkog društva (ZDD). Radi se o udruzi za promicanje zdravlja osoba oboljelih od šećerne bolesti, a s kojom Pravna klinika surađuje, i za čije je potrebe ova brošura i izrađena.

Zagrebačko dijabetičko društvo

Zagrebačko dijabetičko društvo je humanitarna organizacija kojoj je cilj okupiti što veći broj oboljelih od šećerne bolesti i pružiti im različite aktivnosti kroz koje će ostvariti ciljeve liječenja i biti zadovoljni vlastitim uspjehom.

Osnovna djelatnost Društva ostvaruje se različitim vidovima rada, a naročito:

- uspostavljanjem i održavanjem neposrednih kontakata s oboljelima, njihovim obiteljima i osobama koje o njima brinu;
- pružanjem obavijesti o šećernoj bolesti oboljelima, članovima njihovih obitelji i ostalim zainteresiranim osobama kroz predavanja, radionice, kampove te putem tiskanih, elektronskih i javnih medija;
- suradnjom i kroz prijateljstvo među oboljelima a u svrhu poboljšanja kvalitete života sa šećernom bolesti, podizanja svjesnosti i osnaživanja pojedinaca kroz zajedništvo;
- redovnom suradnjom i pomoći stručnog medicinskog osoblja organiziranjem različitih oblika edukacije, rekreacije, osposobljavanja za samozbrinjavanje i samopomoć.

MISIJA ZDD - motivirati, osposobiti i osnažiti članove na postizanje čim bolje regulacije šećerne bolesti;

VIZIJA ZDD – okupiti što veći broj članova koji će kroz pružene aktivnosti ostvariti ciljeve i biti zadovoljni vlastitim uspjehom.

Zašto smo se odlučili na izradu brošure o pravima, ali i obvezama osoba oboljelih od šećerne bolesti?

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ) iz 2016. godine u RH šećerna bolest je dijagnosticirana 284.185 u odraslih osoba. Procjenjuje se da je ukupan broj oboljelih sa šećernom bolešću tipa 2 u RH veći od 450.000. Navedeni podaci upućuju na negativnu statistiku jer će naime, sve one osobe koje nisu svjesne da boluju od šećerne bolesti, nažalost otkriti bolest tek onda kada će zbog nekih od komplikacija zatražiti liječničku pomoć. Komplikacije šećerne bolesti zahvaćaju sve organe jer povišena razina glukoze oštećuje male i velike krvne žile i sve živčane okončine, a time utječe na rad svih organa u tijelu: srca, bubrega, mozga, očiju, probavnog sustava i svih ostalih. Komplikacije kao infarkt srca, moždani udar, sljepoća, zatajenje bubrega, oštećena cirkulacija, bolesti su zbog kojih osobe sa šećernom bolesti postaju teško bolesne osobe ili invalidi, a HZZO troši puno novaca kako bi liječio komplikacije koje su se mogle izbjeći da je bolest na vrijeme otkrivena ali i ozbiljno shvaćena. Naime, povišena razina glukoze u krvi ne boli, ne daje alarmantne simptome niti u samim počecima ne zadaje značajne probleme iako pritom svo vrijeme kontinuirano i podmuklo uništava do tada zdravi organizam. Broj oboljelih od šećerne bolesti vrtoglavo se povećava, pa danas možemo reći da se radi o pandemiji kako u svijetu tako i kod nas.

Šećerna se bolest javlja u svakoj životnoj dobi ali značajno manje u djece i mladih osoba nego u starijoj populaciji. Prema tome koji je uzrok doveo do njene pojave razlikujemo *tip 1 šećerne bolesti* (prestanak proizvodnje inzulina-regulatora razine glukoze u krvi, a kojeg izlučuje gušterača) koji se najčešće ispoljava u djece i mladih ali može se pojaviti i u starijoj životnoj dobi. *Tip 2 šećerne bolesti* najzastupljeniji je oblik šećerne bolesti u starijoj populaciji (preko 90% oboljelih imaju taj oblik bolesti) a nastaje kako zbog razvijene otpornosti stanica na vlastiti inzulin tako zbog postepenog propadanja stanica gušterače koje su sposobne proizvoditi inzulin. Najčešći razlog razvijanja inzulinske otpornosti je nezdravi način života: debljina i nepravilna prehrana, fizička neaktivnost, stresni oblik života. Nažalost, danas smo svjedoci da se taj tip šećerne bolesti može javiti i u mladih i djece baš zbog nezdravog načina života. Šećerna bolest ponekad se javlja i u trudnoći i tada je nazivamo *gestacijski dijabetes*. U najvećem broju slučajeva s prestankom trudnoće nestaje, no u kasnijem životu može ponovno javiti kao tip 2 bolesti. Prema tome o

kojem obliku bolesti se radi uključuje se terapija: kod nedostatka vlastitog inzulina (tip 1 bolesti) odmah se započinje inzulinskom terapijom, dok se kod tipa 2 nastoji smanjiti inzulinska neučinkovitost pravilnom prehranom, pojačanom tjelesnom aktivnošću, smanjenjem tjelesne težine i uvođenjem lijeka metformina. Osnovne higijensko-dijetetske mjere jednako su važne za svaki tip bolesti, te predstavljaju jedan od temelja edukacije o životu sa dijabetesom. Iako se radi o vrlo jednostavnom načinu liječenja (redovna i pravilna prehrana, fizička aktivnost, reduciranje suvišne tjelesne težine) u mnogih bolesnika nije ozbiljno shvaćen i uglavnom ga se ne pridržavaju. U vrijeme otkrivanja bolesti takvo jednostavno liječenje može značajno doprinijeti postizanju dobre regulacije glukoze u krvi i time odgoditi razvoj komplikacija bolesti. Na žalost danas smo svjedoci da tek 8% bolesnika postiže dobru regulaciju, dok su svi ostali u velikoj opasnosti od razvoja kroničnih i teških komplikacija.

Liječenje komplikacija bolesti izrazito je skupo, a same posljedice značajno utječu na kvalitetu života i radnu sposobnost oboljelih. Prema podacima iz 2016.godine troškovi liječenja za šećernu bolest iznosili su 4,6 milijardi kuna (što čini 19,8% proračuna HZZO-a). Od toga je HZZO za liječenje na komplikacije šećerne bolesti utrošio 88,1% dok je na liječenje kod liječnika, lijekove i pomagala utrošeno samo 11,9% od ukupnih troškova. Pitanje je da se ulagalo više u prevenciju i liječenje da li bi troškovi za liječenje komplikacija bili smanjeni, da li bi amputiranih, dijaliziranih i slijepih osoba te onih koji su preboljeli srčani i/ili moždani udar bilo manje? Da je osoba znala što joj se može dogoditi, da je ozbiljno shvatila upozorenje i razumjela svoju odgovornost u liječenju, da se pridržavala jednostavnih uputa o osnovnim oblicima liječenja, da li bi posljedice bile toliko velike i toliko skupe kako za pojedinca tako i za zajednicu?

Ovom brošurom nastojimo pomoći svakoj oboljeloj osobi saznati koja su njena prava i kako ih ostvariti ali i koje su njene obaveze u liječenju šećerne bolesti. Zadatak brošure je edukacija ali i motivacija za brigu o vlastitom zdravlju. Time želimo povećati broj onih koji će postići i održati dobru regulaciju šećerne bolesti, te smanjiti pojavu kroničnih komplikacija. Želja nam je poboljšati kvalitetu života pojedinca, a uštedene troškove od liječenja komplikacija preusmjeriti na prevenciju, edukaciju i motivaciju bolesnika.

Struktura brošure

Brošura je podijeljena u nekoliko dijelova. Prvi dio bavi se pravima pacijenata općenito, ali i njihovim obvezama. Drugi dio razrađuje prava oboljelih od šećerne bolesti ovisno o tome o kojem se području radi – sustavu zdravstvenog osiguranja, socijalne skrbi ili mirovinskog osiguranja. U trećem dijelu obrađena su određena pravila ovisno o tome radi li se djeci oboljeloj od šećerne bolesti, odraslim osobama, ili osobama visoke životne dobi.

Cilj brošure je, kao što je ranije objašnjeno, da članovi Zagrebačkog dijabetičkog društva, ali i svi oboljeli od šećerne bolesti u Hrvatskoj, dobiju osnovne informacije o svojim pravima, a na više je mjesta istaknuto i preko koje institucije se neko od tih prava može ostvariti. U slučaju da Vam je potrebna pomoć za konkretan predmet, možete se i obratiti Pravnoj klinici.

Što je Pravna klinika?

Pravna klinika je jedinica Pravnog fakulteta u okviru koje studenti pružaju besplatnu pravnu pomoć građanima kojima je ona potrebna. Pravna pomoć pruža se u obliku općih pravnih informacija i pravnih mišljenja. Studenti samostalno i u grupama obrađuju primljene slučajeve, pri čemu ih nadziru akademski mentori - nastavnici i suradnici Pravnog fakulteta.

Kako do nas?

Stranke se za savjet mogu obratiti dolaskom u Pravnu kliniku (uz prethodnu narudžbu telefonom) ili putem elektroničkog obrasca koji se nalazi na mrežnim stranicama Klinike.

Radno vrijeme:

pon – pet: **10 – 12 h**

sri i čet: **17 – 19 h**

Adresa:

Ulica Jurja Žerjavića 6/II., 10 000 Zagreb

Telefonski brojevi:

01 / 4811-320

01 / 4811-324

Mrežne stranice Pravne klinike:

<http://klinika.pravo.unizg.hr>

Sadržaj

I.Prava i obveze pacijenata

- 1. Osnovni pojmovi**
- 2. Prava pacijenata**
- 3. Obveze pacijenata**
- 4. Kome se obratiti vezano uz prava pacijenata?**

II. Prava osoba oboljelih od šećerne bolesti

- 1. Prava iz sustava zdravstvenog osiguranja**
- 2. Prava iz sustava socijalne skrbi**
- 3. Prava iz sustava mirovinskog osiguranja**

III. Prava osoba oboljelih od šećerne bolesti ovisno o njihovoj dobi

1. Djeca oboljela od šećerne bolesti i njihovi roditelji

- a) Djeca oboljela od šećerne bolesti u vrtićima
- b) Djeca oboljela od šećerne bolesti u školama
- b) Prava roditelja djece oboljele od šećerne bolesti

2. Odrasle osobe oboljele od šećerne bolesti

- a) Prava i obveze iz radnog odnosa
- b) Prava osoba treće životne dobi oboljelih od šećerne bolesti

I. PRAVA I OBVEZE PACIJENATA

1. Osnovni pojmovi

PACIJENTOM smatramo svaku osobu, bolesnu ili zdravu, koja zatraži ili kojoj se pruža određena mjera ili usluga u cilju očuvanja ili unaprjeđenja zdravlja, sprečavanja bolesti, liječenja ili zdravstvene njege i rehabilitacije. Mjere i usluge koje se pružaju pacijentu mogu obuhvaćati od savjeta, pregleda i cijepljenja, sve do operativnih zahvata i liječenja, bilo lijekovima, bilo drugim zakonom dopuštenim i predviđenim metodama i načina.

BOLESNIK je osoba čije je fizičko i/ili mentalno zdravlje narušeno. Definicija bolesnika proizlazi iz negacije zdrave osobe. **Bolesnik nije pacijent sve dok ne potraži i/ili ne dobije zdravstvenu uslugu.**

OSIGURANA OSOBA je samo osoba koja ima ugovoreno zdravstveno osiguranje. **Obveza osigurane osobe** jest da predloži dokaz o zdravstvenom osiguranju, a **obveza zdravstvenih radnika** jest da pruže zdravstvenu uslugu prema propisima koji uređuju zdravstveno osiguranje.

Prava osiguranika i prava pacijenata nisu istoznačnice! Pacijent ne mora biti, ali najčešće jest, osigurana osoba.

2. Prava pacijenata

Osnovna prava pacijenata uređena su **Zakonom o zaštiti prava pacijenata**.

- ✓ pravo na suodlučivanje
- ✓ pravo na obaviještenost
- ✓ pravo na prihvaćanje i odbijanje zdravstvene usluge
- ✓ pravo na zaštitu pri sudjelovanju u kliničkim ili znanstvenim ispitivanjima
- ✓ pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji
- ✓ pravo na privatnost
- ✓ pravo na održavanje osobnih kontakata
- ✓ pravo na povjerljivost podataka
- ✓ pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove
- ✓ pravo na naknadu štete

Pacijent ima pravo na potpunu obaviještenost o:

- ✓ svome zdravstvenom stanju, uključujući medicinsku procjenu rezultata i ishoda određenoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka,
- ✓ preporučenim pregledima i zahvatima te planiranim datumima za njihovo obavljanje,
- ✓ mogućim prednostima i rizicima obavljanja ili neobavljanja preporučenih pregleda i zahvata,
- ✓ svome pravu na odlučivanje o preporučenim pregledima ili zahvatima,
- ✓ mogućim zamjenama za preporučene postupke,
- ✓ tijeku postupaka prilikom pružanja zdravstvene zaštite,
- ✓ daljnjem tijeku pružanja zdravstvene zaštite,
- ✓ preporučenom načinu života,
- ✓ pravima iz zdravstvenoga osiguranja i postupcima za ostvarivanje tih prava.

Pacijent ima pravo dobiti obavijesti na način koji mu je **razumljiv** s obzirom na dob, obrazovanje i mentalne sposobnosti. **Pacijenti s invaliditetom** imaju pravo dobiti obavijesti u njima pristupačnom obliku.

Pacijent ima pravo na **pristup cjelokupnoj medicinskoj dokumentaciji** koja se odnosi na dijagnostiku i liječenje njegove bolesti, a koju je liječnik dužan voditi.

Zdravstveni radnik **nema pravo davati informacije** o pacijentovom zdravstvenom stanju nikome osim osobama za koje ga pacijent ovlasti da im o tome smije govoriti.

Pacijent ima pravo **odlučiti koju predloženu metodu liječenja želi**, kao i **odbiti predloženu metodu liječenja**, zatražiti drugo mišljenje, odbiti sudjelovati u kliničkim ispitivanjima, napustiti zdravstvenu ustanovu.

- **Informirani pristanak (suglasnost)**

Pacijent ima pravo **prihvatiti ili odbiti pojedinačni dijagnostički, odnosno terapijski postupak**.

To pravo neće imati samo u slučaju **neodgodive medicinske intervencije** čije bi nepoduzimanje ugrozilo život i zdravlje pacijenta ili izazvalo trajna oštećenja njegovoga zdravlja. U tim će se situacijama postupak bez suglasnosti pacijenta provoditi samo dok takva opasnost traje. Kad opasnost prestane, postupak se više ne može provoditi bez suglasnosti pacijenta.

Pristanak podrazumijeva da je pacijent iscrpno i razumljivim jezikom upoznat sa svim pozitivnim i negativnim posljedicama predloženog medicinskog zahvata i/ili dijagnostičkog postupka. Liječnik pritom ne smije koristiti stručne termine ili termine na latinskom jeziku ako ih pacijent ne može razumjeti.

Nakon što je informiran, prihvaćanje pojedinoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka pacijent u pravilu izražava **potpisivanjem suglasnosti** (tako npr. za hospitalizaciju, citopunkciju, endoskopiju, RTG preglede u žena generativne dobi, koronarografiju, implantaciju elektrostimulatora, kao i u slučaju uključivanja u bilo kakvu kliničku, znanstvenu, opservacijsku i sličnu studiju).

Pacijent ima pravo **pisanom i potpisanom izjavom odbiti primitak obavijesti** o prirodi svoga zdravstvenoga stanja i očekivanom ishodu predloženih i/ili poduzetih medicinskih postupaka i mjera (tako npr. za sve ranije navedene postupke, ali i kod

primanja infuzije i transfuzije, uvođenja inzulina, uvođenja bilo kakve preporučene farmakoterapije ili bilo koje preporučene dijagnostičke metode.

Obrazac suglasnosti i obrazac izjave o odbijanju propisani su **Pravilnikom o obrascu suglasnosti te obrascu izjave o odbijanju pojedinog dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka.**

3. Obveze pacijenata

Pacijent ima obvezu:

- ✓ dati liječniku potpune podatke o svom zdravstvenom stanju i svojim dotadašnjim bolestima, uključujući prethodna liječenja i lijekove, kao i naglasiti preosjetljivost na lijekove, nepodnošenje lijekova ili alergije na lijekove te eventualne obiteljske zdravstvene tegobe
- ✓ dati medicinskoj sestri ili tehničaru potpune podatke potrebne za sestrinsku anamnezu i pružanje zdravstvene njege
- ✓ surađivati sa svim zdravstvenim osobljem prilikom pretraga i liječenja
- ✓ pitati ako nije razumio planiranu obradu i liječenje
- ✓ slijediti propisanu terapiju ili obavijestiti ako istu odbija
- ✓ slijediti propisanu i preporučenu uputu o prehrani, fizičkoj aktivnosti, samokontroli i načinu života

Važno je da pacijent kod samog dolaska u bolnicu liječnika koji ga zaprima obavijesti:

- o lijekovima koje već uzima (dobiveni na recept, one iz slobodne prodaje, homeopatske pripravke vitamine...), pri čemu je najprikladnije da donese ispis svega što uzima
- o alergijskim reakcijama koje mu izaziva neki lijek (npr. penicilin), hrana ili drugi alergeni
- o navici pušenja ili konzumaciji nekih drugih tvari koje mogu izazvati ovisnost
- o količini, broju obroka i vrsti namirnica koji konzumira (prehrambene navike, računanje ugljikohidrata, dnevnik prehrane)
- o ispisu mjerenja šećera iz memorije uređaja za samokontrolu, uređaj i dnevnik mjerenja
- o fizičkoj aktivnosti (podaci s pedometra, dnevnik vježbe, kretanja, vožnja biciklom i sl.)

- o svim nalazima koje je dobio u periodu od zadnjeg pregleda bez obzira radi li se o privatno obavljenom pregledu ili preko HZZO-a
- o ostalim navikama i potrebama, eventualnoj trudnoći ili planiranju iste, financijske (dugoročne) mogućnosti vezano za snošenje troškova nadoplate lijekova u kroničnoj terapiji

Ugovorna zdravstvena ustanova, odnosno ugovorni zdravstveni radnik privatne prakse kojima je osigurana osoba upućena na specijalistički pregled obaviti će zatraženu zdravstvenu uslugu **odmah ako se radi o hitnim stanjima**, odnosno u najkraćem mogućem roku na način da se pacijenta upiše na **listu čekanja**.

Svatko tko zdravstvenu zaštitu ostvaruje mimo propisanih uvjeta, dužan je **samostalno snositi troškove** pružene zdravstvene usluge, pomagala, naprave, lijeka ili kakve druge osigurane usluge.

4. Kome se obratiti vezano uz prava pacijenata?

Za dodatne informacije o svojim pravima kao pacijent možete se obratiti svom liječniku, ili:

- ✓ vezano uz zdravstveno osiguranje na besplatne brojeve HZZO-a: **08007979** (za obvezno zdravstveno osiguranje) i **08007989** (za dopunsko zdravstveno osiguranje)
- ✓ na besplatni broj Bijelog telefona Ministarstva zdravlja: **08007999**
- ✓ na broj Hrvatske udruge za promicanje prava pacijenata: **0915027861**

Pacijenti koji drže da su im ugrožena ili prekršena prava iz Zakona o zaštiti prava pacijenata, mogu se svojim pisanim pritužbama i predstavkama obratiti **Povjerenstvu za zaštitu prava pacijenata**.

Za Grad Zagreb:

**Povjerenstvo za zaštitu prava pacijenata Grada
Zagreba,**

Draškovićeve 15, 10000 Zagreb

povjerenstvo.prava-pacijenata@zagreb.hr

Prije obraćanja Povjerenstvu za zaštitu prava pacijenata, moguće je obraćanje **ravnatelju zdravstvene ustanove** pritužbom.

Za savijete iz domene liječenja šećerne bolesti, možete se obratiti na:

ZAGREBAČKO DIJABETIČKO DRUŠTVO

Antuna Bauera 19, 10000 Zagreb

RADNO VRIJEME SA STRANKAMA:

- **Ponedjeljkom, utorkom, srijedom i petkom
od 10 do 13 sati**
- **Četvrtkom od 15 do 18 sati**

Telefon: 01 4847 429

Mobitel: 091 4847 429

Mrežne stranice: www.zadi.hr

e-mail: info@zadi.hr

II. PRAVA OSOBA OBOLJELIH OD ŠEĆERNE BOLESTI

U nastavku iznosimo prava zajednička svim osobama oboljelima od šećerne bolesti. Podijeljena su u prava iz sustava zdravstvenog osiguranja, sustava socijalne skrbi i mirovinskog osiguranja.

!!Prilikom ostvarivanja svih iznesenih prava, posebnu pažnju treba obratiti na protek **rokova za žalbu** na odluku kojom se odlučuje o pojedinom pravu. Rok za žalbu najčešće je **15 dana**, a u pravilu počinje teći **od dana dostave odluke stranci** o čijim se pravima odlučuje. Ako protiv pojedinog rješenja nije dopuštena žalba, moguće je **pokretanje upravnog spora**, a u tom je slučaju rok **30 dana** od dostave odluke stranci. Upute o mogućnosti žalbe ili upravnog spora stoje na kraju svake pojedine odluke, u **uputi o pravnom lijeku**.

Praksa u ostvarivanju prava osoba oboljelih od šećerne bolesti općenito je neujednačena, a prava koja oboljeli ostvaruju različita su u različitim hrvatskim regijama.

Za sada ne postoji jedinstveni kriterij vještačenja Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje pri utvrđivanju prava osoba oboljelih od šećerne bolesti, a koja je moguće ostvariti u Republici Hrvatskoj.

CroDiab - nacionalni registar osoba sa šećernom bolešću postoji, ali se ne popunjava zadnjih nekoliko godina.

Ne postoji ni jedinstven protokol za sve ustanove u liječenju šećerne bolesti niti o informatizaciji postupaka.

1. Prava iz sustava zdravstvenog osiguranja

Zdravstveno osiguranje podrazumijeva:

- obvezno zdravstveno osiguranje
- dobrovoljno zdravstveno osiguranje

Prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja obuhvaćaju:

- **pravo na zdravstvenu zaštitu** (npr. pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu, specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, pravo na lijekove, na ortopedska i druga pomagala, na zdravstvenu zaštitu u drugim državama članice EU i trećim državama, itd.)
- **pravo na novčane naknade** (npr. pravo na naknadu troškova prijevoza, pravo na naknadu plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad (bolovanja), itd.)

Lijekovi, ortopedska i druga pomagala

- ✓ Lijekovi koji imaju odobrenje za stavljanje u promet u RH popisani su na osnovnoj i dopunskoj listi HZZO-a.
- ✓ **Osnovna lista lijekova** sadrži medikoekonomske najsvrhovitije lijekove za liječenje svih bolesti.
- ✓ **Dopunska lista lijekova** sadrži lijekove s višom razinom cijene u odnosu na cijene iz osnovne liste lijekova, pri čemu HZZO osigurava pokriće troškova u visini najniže cijene ekvivalentnog lijeka utvrđenog osnovnom listom lijekova, a osigurana osoba sudjeluje u cijeni lijeka.

*U praksi može doći do odstupanja i može se dogoditi da lijekovi koji se nadoplaćuju nemaju ekvivalente na osnovnoj listi, a unatoč tome stoje na dopunskoj listi lijekova.

- ✓ Iznimno, moguće je ostvariti pravo na lijek koji nije utvrđen tim listama lijekova, pod uvjetom da je potrebu korištenja lijeka odobrilo povjerenstvo za lijekove bolničke zdravstvene ustanove u kojoj se osigurana osoba liječi i to na teret sredstava bolničke zdravstvene ustanove koja je obvezna osigurati nabavu lijeka.

- ✓ Osim liste lijekova, postoji **Popis ortopedskih i drugih pomagala**.

Dopunsko zdravstveno osiguranje ugovara se s HZZO-om ili nekim drugim osiguravateljem. Dopunsko zdravstveno osiguranje **snižava trošak**, ali **ne jamči potpuno pokriće troška lijeka** - sve ovisi o vrsti lijeka i listi na kojoj je naznačena visina pokrića.

- **Pravilnik o ortopedskim i drugim pomagalima**

Prava oboljelih od šećerne bolesti u sustavu zdravstvenog osiguranja propisuje i Pravilnik o ortopedskim i drugim pomagalima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Prilog spomenutog Pravilnika je i **Popis pomagala**.

Osigurane osobe koje boluju od šećerne bolesti ostvaruju pravo na pomagala kod šećerne bolesti u količini i prema indikacijama iz popisa pomagala. Pomagala odobrava nadležni liječnik ispunjavajući tiskanicu potvrde, a koja je propisana Pravilnikom.

- ✓ Kod prvog propisivanja pomagala izabrani liječnik kao nadležni liječnik na potvrdi o pomagalima može naznačiti da **zamjena** propisanog pomagala nije dozvoljena.
- ✓ U slučaju kada osigurana osoba prema nalazu nadležnog doktora medicine, specijaliste interniste endokrinologa i dijabetologa ili pedijatra endokrinologa prima **više puta dnevno** inzulin različitih formulacija, mogu joj se odobriti **dva uređaja** za davanje inzulina različitih formulacija, a uz odgovarajući broj igala prema Popisu pomagala.
- ✓ U slučaju kada osigurana osoba u sklopu liječenja koristi **inzulinsku crpku**, ima **pravo na potrošni materijal** iz Popisa pomagala.
- ✓ Nova količina dijagnostičkih trakica za mjerenje šećera u krvi uređajem i lanceta za vađenje krvi iz prsta odobrava se isključivo uz predodžbu dnevnika samokontrole ili ispisa iz evidencije uređaja za kontrolu šećera u krvi u količini

usklađenoj s brojem samokontrola, a najviše do količine utvrđene u Popisu pomagala.

- ✓ Prvo propisivanje pomagala obavlja izabrani liječnik kao nadležni liječnik, prema prijedlogu nadležnog liječnika specijaliste odgovarajuće specijalnosti.
- ✓ Svako slijedeće propisivanje tromjesečne količine propisuje izabrani liječnik na temelju praćenja potreba svojeg pacijenta, uz obvezu osigurane osobe da prema potrebi, izabranom liječniku dostavi nalaz nadležnog liječnika specijaliste odgovarajuće specijalnosti o provođenju terapije.

Popis pomagala

- ✓ štrcaljke za inzulin s integriranom iglom
- ✓ inzulinski injektor za davanje inzulina
- ✓ igle za injektor za terapiju šećerne bolesti
- ✓ set za brzo očitavanje količine šećera u krvi
- ✓ dijagnostičke trakice za kontrolu ketona i glukoze u urinu
- ✓ dijagnostičke trakice za mjerenje glukoze u krvi uređajem
- ✓ lancete za vađenje krvi iz prsta za kontrolu glukoze u krvi
- ✓ odašiljač za kontinuirano mjerenje glukoze (Medtronic Mini Med) – za osigurane osobe do navršene 8. godine života
- ✓ senzor za kontinuirano mjerenje glukoze (Medtronic Mini Med) - za osigurane osobe do navršene 8. godine života
- ✓ uređaj za neograničeno skeniranje razine glukoze u staničnoj tekućini uz dodatnu mogućnost mjerenja glukoze i ketona u krvi (FreeStyle Libre Flash Glucose Monitoring System-Reader) *
- ✓ senzor za mjerenje glukoze u međustaničnoj tekućini (FreeStyle Libre Flash Glucose Monitoring System-Senzor) *

**** Pravo na senzore (označeni s *) ostvaruju slijedeće osigurane osobe:**

1. djeca od navršene 4. do navršene 18. godine života
2. trudnice
3. slijepe osobe
4. bolesnici sa šećernom bolešću tipa 1 i na intenziviranoj terapiji inzulinom (4 i više doza inzulina), s dokazanom hipoglikemijom u bolničkim uvjetima u: KBC Zagreb, KBC Sestre milosrdnice, KB Dubrava, Sveučilišna klinika za

dijabetes, endokrinologiju i bolesti metabolizma Vuk Vrhovac, KBC Split, KBC Osijek i KBC Rijeka.

- Osigurana osoba koja je ostvarila pravo na predmetno pomagalo, **ne ostvaruje** pravo na **odašiljač za kontinuirano mjerenje glukoze i pripadajući senzor za kontinuirano mjerenje glukoze „Medtronic MiniMed“**.
- Osigurana osoba koja je ostvarila pravo na predmetno pomagalo, **ne ostvaruje pravo na set za brzo očitavanje koncentracije šećera u krvi**.
- Osigurana osoba koja je ostvarila pravo na predmetno pomagalo, **ne ostvaruje pravo na dijagnostičke trakice za mjerenje glukoze u krvi uređajem i lancete za vađenje krvi iz prsta za kontrolu glukoze u krvi**, jer su iste sadržane u kvartalnom setu.

Kvartalni set sastoji se od:

- do 7 senzora uz uvjet da ukupna godišnja količina ne prelazi 26 senzora,
- od 50 trakica i 50 lanceta za odrasle osobe,
- od 150 trakica i 150 lanceta za djecu.

U godini ostvarivanja prava na uređaj za neograničeno skeniranje razine glukoze, osigurana osoba ostvaruje pravo na još 25 senzora, jer je 1 senzor sadržan u startnom setu, a nadalje 26 senzora godišnje.

Potrošni materijal za inzulinsku pumpu

- ✓ sustav za infuziju inzulinske pumpe (igle i kateteri)
- ✓ spremnik za inzulin u inzulinskoj pumpi
- ✓ baterije za inzulinsku pumpu
- ✓ zaštitna navlaka za inzulinsku pumpu
- ✓ pojas za struk za inzulinsku pumpu
- ✓ senzorski pribor

Terapija putem pena

- ✓ 1 pen svake 3 godine
- ✓ 300 igala za pen kvartalno

- ✓ 375 lanceta kvartalno – djeca, uz preporuku pedijatrijskog dijabetologa, imaju pravo na više: 2500 godišnje, tj. kvartalno 625

Terapija putem inzulinske pumpe

- ✓ 30 infuzijskih setova kvartalno
- ✓ 30 spremnika za inzulin kvartalno
- ✓ 1 navlaka za inzulinsku pumpu godišnje
- ✓ 1 pojas za inzulinsku pumpu godišnje
- ✓ 1 pakiranje baterija (4 baterije) kvartalno

Opća terapija

- ✓ Inzulin
- ✓ 375 trakica kvartalno – djeca, uz preporuku pedijatrijskog dijabetologa, imaju pravo na više 2500 godišnje, tj. kvartalno 625
- ✓ 300 trakica za mjerenje ketona iz urina godišnje do 7 godina, od 7-18 godina 200 trakica godišnje ili 50 trakica za mjerenje ketona iz krvi godišnje
- ✓ alkohol 1 bočica mjesečno na recept
- ✓ vatices 1 pakiranje mjesečno na recept
- ✓ 1 glukometar svakih 5 godina
- ✓ Glukagon po potrebi
- ✓ Glucerna 30 komada mjesečno (potrebna preporuka endokrinologa)
- ✓ Enteralni pripravak prilagođen potrebama oboljelih od šećerne bolesti, s prilagođenom količinom i vrstom ugljikohidrata (Glucerna SR, Resource Diabet, itd.) - 30 komada mjesečno (potrebna preporuka endokrinologa, može se pisati i više, u nekim slučajevima i tri dnevno)
- ✓ U tipu 2, kod pacijenata koji su samo na peroralnim lijekovima, može se propisati 100 trakica godišnje; kod onih koji su na injehtabilnoj terapiji (bilo inzulin bilo GLP-1 RA) može se propisati onoliko trakica dnevno koliko dnevnih aplikacija pacijent ima – maksimalno 4 dnevno.

Prekogranična zdravstvena skrb

- ✓ Osigurana osoba ima pravo na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja koristiti zdravstvenu zaštitu u drugim državama članicama EU i trećim državama. Zdravstvena zaštita uključuje upućivanje na liječenje, korištenje zdravstvene zaštite za vrijeme privremenog boravka u drugoj državi, pravo na propisivanje, izdavanje i nabavku lijekova i medicinskih proizvoda.
- ✓ Pravo na upućivanje na liječenje osigurana osoba može ostvariti samo ako se radi o potrebi liječenja koje se ne provodi u ugovornim zdravstvenim ustanovama u Republici Hrvatskoj, a može se uspješno provesti u drugim državama.
- ✓ Osigurana osoba ima pravo na naknadu osobno plaćenih troškova uz prethodno pribavljeno odobrenje HZZO-a, i to samo do zakonom propisanog iznosa, a nema pravo na naknadu troškova prijevoza kao ni pravo na druge troškove vezane uz korištenje te zdravstvene zaštite.

Zaštitni pregledi na zračnim lukama

Svi putnici, kao i njihova ručna i predana prtljaga moraju biti zaštitno pregledani prije ulaska u sigurnosno osjetljiva i štićena područja zračnih luka. Pregledi se obavljaju ručnim pregledima ili pomoću tehničkih sredstava, a moguće i s obje metode. Predmeti koji ne smiju u zrakoplov uređeni su u Popisu zabranjenih predmeta, a popis se nalazi na stranicama Hrvatske agencije za civilno zrakoplovstvo.

Prilikom pregleda putnika postoji i mogućnost **odvojenog (zasebnog) pregleda putnika**. Mogućnost odvojenog pregleda putnika mogu koristiti putnici s ograničenom mogućnošću kretanja, putnici s medicinskim protezama i putnici s pejsmejkerom.

2. Prava iz sustava socijalne skrbi

✓ uređena su Zakonom o socijalnoj skrbi, a neka od najvažnijih su:

- Osobna invalidnina
- Pravo na doplatak za pomoć i njegu
- Zajamčena minimalna naknada
- Naknada za troškove stanovanja
- Jednokratna naknada
- Naknada do zaposlenja
- Naknada za ugroženog kupca energenata

Osobna invalidnina

- ✓ Pravo na osobnu invalidninu priznaje se osobi s teškim invaliditetom ili drugim teškim i trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, u svrhu zadovoljavanja njezinih životnih potreba za uključivanje u svakodnevni život zajednice.
- ✓ Korisnik prava može biti i dijete oboljelo od šećerne bolesti i odrasli oboljeli.
- ✓ Za ostvarivanje ovog prava potrebno je vještačenjem kod oboljelog od šećerne bolesti utvrditi teške i trajne promjene u zdravstvenom stanju.
- ✓ Pravo na osobnu invalidninu ne može se priznati:
 - osobi koja osobnu invalidninu ostvaruje po drugoj osnovi,
 - osobi koja ima u vlasništvu drugi stan ili kuću (osim stana ili kuće koju koristi za stanovanje) ili poslovni prostor (koji ne koristi za obavljanje registrirane djelatnosti)
 - odrasloj osobi kojoj je priznata usluga smještaja ili organiziranog stanovanja, ili pravo na doplatak za pomoć i njegu – **ta se dva prava međusobno isključuju!**
- ✓ Osobna invalidnina za osobu koja nema vlastiti prihod iznosi mjesečno **300% osnove**(do 1500 kn) koju odlukom određuje Vlada Republike Hrvatske, a ako osoba ostvaruje prihod po bilo kojoj osnovi, osobna invalidnina se

umanjuje. Također, ako je korisnik prava djeteta, a za njega se ostvaruje prihod po nekoj drugoj osnovi, osobna se invalidnina umanjuje za iznos prihoda.

Pravo na doplatak za pomoć i njegu

- ✓ Pravo na doplatak za pomoć i njegu priznaje se osobi (dijete oboljelo od šećerne bolesti ili odrasli oboljeli) koja **ne može sama udovoljiti osnovnim životnim potrebama** uslijed čega joj je prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe u organiziranju prehrane, pripremi i uzimanju obroka, nabavi namirnica, čišćenju i pospremanju stana, oblačenju i svlačenju, održavanju osobne higijene, kao i obavljanju drugih osnovnih životnih potreba.

Oboljeli od šećerne bolesti **ne može** ostvarivati pravo na doplatak za pomoć i njegu ako:

- ✓ ima sklopljen ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju
- ✓ ima u vlasništvu drugi stan ili kuću, osim stana ili kuće koju koristi za stanovanje, a koji može otuđiti ili iznajmiti i time osigurati sredstva za pomoć i njegu
- ✓ ima u vlasništvu poslovni prostor koji ne koristi za obavljanje registrirane djelatnosti
- ✓ prosječni mjesečni prihod članova kućanstva prelazi iznos od 1000 kuna (odnosno samca iznos od 1250 kuna) u prethodna tri mjeseca prije mjeseca u kojem je podnesen zahtjev, odnosno pokrenut postupak po službenoj dužnosti
- ✓ doplatak za pomoć i njegu može ostvariti po posebnom propisu
- ✓ ako mu je priznato pravo na osobnu invalidninu po Zakonu o socijalnoj skrbi ili na temelju drugih propisa
- ✓ ako mu je osiguran smještaj u ustanovi socijalne skrbi i kod drugih pružatelja socijalnih usluga, u zdravstvenoj ili u drugoj ustanovi, odnosno organizirano stanovanje, sukladno odredbama Zakona o socijalnoj skrbi ili drugim propisima.

Pravo na doplatak za pomoć i njegu priznat će se u **punom iznosu** NEOVISNO o tome ima li oboljeli od šećerne bolesti u vlasništvu drugi stan ili kuću, osim stana ili kuće koju koristi za stanovanje, ili poslovni prostor koji ne koristi za obavljanje

registrirane djelatnosti, kao i neovisno o tome prelazi li mjesečni prihod iznos od 1000, odnosno 1250 kn, ako je riječ o osobi s težim invaliditetom, osobi s težim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju ili slijepoj, gluhoj i gluhoslijepoj osobi koja nije osposobljena za samostalan život i rad, odnosno u **smanjenom iznosu**, neovisno o gore navedenim uvjetima, slijepoj, gluhoj i gluhoslijepoj osobi koja je osposobljena za samostalan život i rad ili osobi potpuno lišenoj poslovne sposobnosti.

Pravo na doplatu za pomoć i njegu može se priznati u **punom** (600 kuna) ili **smanjenom** (420 kuna) iznosu, ovisno o tome postoji li prijetnja potreba pomoći i njege druge osobe u punom ili smanjenom opsegu.

Pravo na doplatu za pomoć i njegu nema dijete čiji roditelj koristi roditeljski dopust ili mirovanje radnog odnosa do treće godine života tog djeteta po posebnim propisima.

Zajamčena minimalna naknada

- ✓ novčani iznos kojim se osigurava zadovoljavanje osnovnih životnih potreba samca ili kućanstva koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba
- ✓ priznaje se samcu ili kućanstvu koji nemaju sredstva za uzdržavanje u zakonski propisanoj visini, a nisu ih u mogućnosti ostvariti ni radom, ni primitkom od imovine
- ✓ ako samac ili kućanstvo ostvaruju prihod, visina zajamčene minimalne naknade se umanjuje
- ✓ ako samac ili kućanstvo sredstva za život mogu ostvariti na druge načine, nemaju pravo na minimalnu naknadu (npr. ako osim stana ili kuće koju koristi za stanovanje samac ili član kućanstva ima u vlasništvu drugi stan u kuću, ili je vlasnik kakve druge imovine koju može koristiti ili prodati, ili je vlasnik vozila, itd.).
- ✓ iznos naknade ovisi o tome radi li se o samcu (trenutno 800 kn za radno sposobnog, a 920 kn za radno nesposobnog samca) ili o kućanstvu (iznos predstavlja zbroj udjela za svakog člana kućanstva), a ne može biti veći od bruto iznosa minimalne plaće u Republici Hrvatskoj

Naknada za troškove stanovanja

- ✓ Troškovi stanovanja odnose se na najamninu, komunalne naknade, električnu energiju, plin, grijanje, vodu, odvodnju i druge troškove stanovanja. Pravo na naknadu za troškove stanovanja priznaje se korisniku zajamčene minimalne naknade.
- ✓ Pravo na naknadu za troškove stanovanja priznaje jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Zagreb do iznosa polovice iznosa zajamčene minimalne naknade priznate samcu, odnosno kućanstvu.

Jednokratna naknada

- ✓ Jednokratna naknada priznaje se samcu ili kućanstvu koje zbog trenutačnih materijalnih teškoća nije u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe nastale zbog rođenja ili školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarne nepogode i slično.
- ✓ ukupni iznos priznatih jednokratnih naknada u jednoj kalendarskoj godini ne može iznositi više od pet osnovica (određuje ih Vlada RH – trenutno 500 kn) za samca (2500 kn), odnosno više od sedam osnovica za kućanstvo (3500 kn)
- ✓ u osobito opravdanim slučajevima, centar za socijalnu skrb može priznati uvećanu jednokratnu naknadu, u najvišem iznosu do 10.000,00 kn.

Naknada do zaposlenja

- ✓ Pravo na naknadu do zaposlenja priznaje se djetetu s teškoćama u razvoju, odnosno osobi s invaliditetom kojima je tjelesno, mentalno, intelektualno ili osjetilno oštećenje utvrđeno na temelju nalaza i mišljenja Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom sukladno posebnom zakonu, nakon završetka osnovnoškolskog, srednjoškolskog ili visokoškolskog obrazovanja, a najranije s navršenih 15 godina života, ako naknadu za vrijeme nezaposlenosti ne ostvaruje prema drugim propisima, a evidentirana je kao nezaposlena osoba pri nadležnoj

službi za zapošljavanje ili ima utvrđenu privremenu nezapošljivost od strane nadležnog centra za profesionalnu rehabilitaciju.

- ✓ To pravo ukida se danom zaposlenja korisnika, a pravo se može ponovo priznati ako zaposlenje prestane neovisno o volji korisnika i ako ne ostvaruje naknadu za vrijeme nezaposlenosti prema drugim propisima.
- ✓ Iznosi 350 kn mjesečno.

Naknada za ugroženog kupca energenata

- ✓ Status ugroženog kupca energenata, odnosno pravo na sufinanciranje troškova električne energije može ostvariti korisnik zajamčene minimalne naknade ili korisnik osobne invalidnine.
- ✓ Naknada iznosi do najviše 200 kn mjesečno.
- ✓ Korisniku prava na osobnu invalidninu koji je istovremeno i korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu ili prava na pomoć za uzdržavanje može biti priznato pravo na naknadu za ugroženog kupca energenata samo po jednoj osnovi.
- ✓ Ako u kućanstvu koje je korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu živi i član kućanstva koji je korisnik prava na osobnu invalidninu, kućanstvo može ostvariti pravo na naknadu za ugroženog kupca energenata samo po jednoj osnovi.

Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine

- prava utvrđena za Grad Zagreb, Odlukom o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 26/14, 19/15, 6/16, 16/16 i 23/16)
- detaljnije informacije o navedenom pravu građani mogu dobiti u Gradskom uredu za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Odjel socijalne skrbi, Zagreb, ovisno o mjestu prebivališta

Kako ostvariti prava iz sustava socijalne skrbi?

- preko nadležnog **centra za socijalnu skrb** – nadležnost se određuje prema strankinom prebivalištu, odnosno boravištu, a ako se radi o djetetu, onda prema prebivalištu roditelja

Iznimka: o pravu na **zajamčenu minimalnu naknadu** odlučuje ured državne uprave u županiji ili ured Grada Zagreba.

- postupak se pokreće na zahtjev stranke ili po ga po službenoj dužnosti pokreće sam centar za socijalnu skrb
- postupak za priznavanje prava u sustavu socijalne skrbi je zakonski propisan kao **hitan postupak**

Što ako je potrebno vještačenje?

Kako bi se omogućilo ostvarivanje određenih prava (npr. iz sustava socijalne skrbi, mirovinskog osiguranja, i sl.), u nekim je situacijama potrebno provesti vještačenje.

Način i postupak vještačenja svrhu ostvarivanja tih prava propisuje **Uredba o metodologijama vještačenja**.

Nalaz i mišljenje u prvom stupnju donosi vijeće vještaka mjesno **nadležnog područnog ureda** Zavoda za vještačenje, a u drugom stupnju vijeće viših vještaka **u središnjem uredu** Zavoda za vještačenje.

1. Prava iz sustava mirovinskog osiguranja

- 3 osnovne vrste mirovina; starosna, obiteljska i invalidska.

Starosna mirovina

- **Starosna mirovina**

Pravo na starosnu mirovinu ima osoba koja je navršila **65 godina života** (muškarac) i **15 godina mirovinskog staža**. Za žene vrijede pravila o prijelaznom razdoblju te se svake godine povisuje dobna granica za žene. Tako je za 2018. godinu dobna granica za starosnu mirovinu kod žena **62 godine**. Mirovinski staž za žene je također 15 godina.

- **Prijevremena starosna mirovina**

Prijevremena starosna mirovina je starosna mirovina s umanjnjem visine mirovine zbog ranijeg umirovljenja. Umanjenje se računa u jednu komponentu mirovinske formule, a ne na izračunat iznos mirovine. Za prijevremenu mirovinu osoba mora **imati 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža**. Postotak umanjenja se računa po mjesecu života prije 65. rođendana (za žene po mjesecu prije godina života potrebnih za godinu u kojoj se umirovljuje). Postotak umanjenja ovisi i o ostvarenom mirovinskom stažu, dakle što je veći mirovinski staž, postotak umanjenja je manji.

- **Starosna mirovina za dugogodišnjeg osiguranika**

Pravo na starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika ima osoba koja je navršila **60 godina života i 41 godinu mirovinskog staža**. U ovu vrstu mirovine se moguće umiroviti do navršenja 65 godina života. Ova vrsta ranijeg umirovljenja nije sankcionirana umanjnjem.

Obiteljska mirovina

Obiteljska mirovina se ostvaruje po preminulom članu obitelji, ako je on:

- navršio najmanje 5 godina staža osiguranja („radnog staža“) ili najmanje 10 godina mirovinskog staža (radnog i posebnog staža, npr. u domobranima) ili
- ispunjavao uvjete dužine mirovinskog staža za stjecanje prava na invalidsku mirovinu ili
- bio korisnik starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine ili
- bio korisnik prava na profesionalnu rehabilitaciju

Članovi obitelji koji imaju pravo na obiteljsku mirovinu pod određenim uvjetima su:

- udovica ili udovac
- izvanbračni drug
- životni partner ili neformalni životni partner
- bivši bračni drug
- dijete umrloga
- roditelji umrloga
- drugi članovi obitelji umrloga

Invalidska mirovina

Invalidska mirovina se ostvaruje kada osoba ima utvrđen djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti te kada joj navršeni mirovinski staž pokriva najmanje trećinu radnog vijeka.

Radni vijek se računa od dvadesete godine života, pa sve do nastanka okolnosti koja je dovela do smanjenja ili nepostojanja radne sposobnosti. Postojanje radne sposobnosti ili djelomične radne sposobnosti utvrđuje nadležno tijelo medicinskim vještačenjem na koje upućuje Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje nakon podnošenja zahtjeva za invalidsku mirovinu.

Kako ostvariti pravo na mirovinu?

- za sve navedene vrste mirovina, pravo se ostvaruje podnošenjem zahtjeva nadležnom **Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje**

III. PRAVA OSOBA OBOLJELIH OD ŠEĆERNE BOLESTI OVISNO O NJIHOVOJ DOBI

1. Djeca oboljela od šećerne bolesti i njihovi roditelji

a) Djeca oboljela od šećerne bolesti u vrtićima

Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe određuje da se djeca s teškoćama uključuju u redoviti ili program javnih potreba predškolskog odgoja i naobrazbe. Pod djecu sa zdravstvenim teškoćama ubraja i djecu oboljelu od šećerne bolesti.

Programi rada za djecu s teškoćama provode se s djecom starosne dobi od šest mjeseci do polaska u školu, i to uključivanjem djece u:

- odgojno-obrazovne skupine s redovitim programom
- odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom
- posebne ustanove.

Ovisno o teškoći koju dijete ima, ono **ima pravo biti uključeno** u neku od navedenih skupina.

b) Djeca oboljela od šećerne bolesti u školama

Pravo na zdravlje jedno je od temeljnih prava djeteta. Ostvarivanje tog prava mora biti omogućeno i tijekom boravka djeteta u školi. Školske ustanove dužne su, prema **Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi** brinuti o zdravstvenom stanju učenika i o tome obavještavati nadležnog liječnika škole - specijalistu školske medicine.

Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu donijelo je 2014. godine **Protokol o postupanju u školi s učenicima oboljelima od šećerne bolesti**. Cilj Protokola je propisati određene aktivnosti kako bi se stvorili uvjeti da i učenik sa šećernom bolešću **aktivno i potpuno ravnopravno sudjeluje** u odgojno-obrazovnom procesu kao i ostala, zdrava djeca.

Osnovni preduvjeti za učenika oboljelih od šećerne bolesti u školama

- Roditelji učenika oboljelog od šećerne bolesti trebali bi pružiti potpunu informaciju o zdravstvenom stanju svoga djeteta razredniku i/ili stručnim suradnicima kako bi škola na vrijeme poduzela daljnje aktivnosti u cilju zaštite zdravstvenog stanja dotičnog učenika.
- Nakon saznanja o novooboljelom učeniku, stručni suradnici škole trebaju obavijestiti nadležnog školskog liječnika te roditelje uputiti na savjetovanje u školsku ambulantu (ako to roditelji nisu već sami učinili).
- Školski liječnik će na zahtjev ravnatelja provesti edukaciju učitelja i učenika o šećernoj bolesti, dogovoriti osiguranje primjerenih obroka te po potrebi kontaktirati pedijatra-endokrinologa.
- Povjerenstvo za utvrđivanje psihofizičkog stanja djeteta (stručni suradnici, učitelj, školski liječnik) će pratiti oboljelog učenika (zdravstveno stanje i mogućnost svladavanja gradiva) i, ako se ukaže potreba, predložiti primjereni oblik školovanja (individualizirani postupci).

Svakodnevne aktivnosti u praćenju učenika oboljelih od šećerne bolesti

Razredni učitelji, razrednici, predmetni profesori trebali bi:

- ✓ osigurati uvjete privatnosti za (samo)mjerenje GUK-a
- ✓ podsjećati učenika na redovno mjerenje razine šećera u krvi (i prekontrolirati izmjerene vrijednosti) i uzimanje obroka (prema potrebi djeteta)
- ✓ omogućiti korištenje toaleta (prema potrebi djeteta)
- ✓ pojačati nadzor nad učenikom tijekom pisanja testova i ispitivanja (situacije povećanog stresa)
- ✓ pojačati nadzor nad učenikom na satu TZK
- ✓ osigurati odlaganje infektivnog materijala (vatice, lancete, test-trake)
- ✓ redovito kontaktirati roditelje
- ✓ održavati redoviti kontakt sa školskim stručnim suradnicima

Učitelji, razrednici i profesori trebaju biti upoznati sa simptomima akutnih komplikacija (hiperglikemija, hipoglikemija), kao i s postupcima pružanja pomoći učeniku u slučaju javljanja komplikacija. Također, valja napomenuti da Agencija za odgoj i obrazovanje povremeno organizira edukacije na temu *Djeca oboljela od šećerne bolesti u školama*, a na koje se učitelji mogu prijavljivati.

Dužnost davanja injekcije glukagona

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, **svaka osoba je u hitnim slučajevima obvezna pružiti pomoć ozlijeđenoj ili bolesnoj osobi i omogućiti joj pristup do hitne medicinske pomoći.**

Dakle, u slučaju kad je učeniku ili učenici potrebno dati injekciju glukagona, svatko je dužan učeniku ili učenici pružiti pomoć.

Smije li učeniku biti uskraćeno sudjelovanje u izvanučioničkoj nastavi?

To pitanje uređuje Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole.

Potpuno i ravnopravno sudjelovanje učenika oboljelog od šećerne bolesti u školskim aktivnostima obuhvaća i **odgojno-obrazovne aktivnosti izvan škole**. Takve aktivnosti predviđene su školskim kurikulumom.

Pravo je učenika da **sigurno sudjeluje u izvanučioničkoj nastavi**, a obveza je roditelja da **informira učitelja voditelja o eventualnim zdravstvenim ili drugim teškoćama i specifičnim potrebama učenika.**

Ima li dijete pravo na pratnju na izletima, a osoba koja ga prati pravo na dnevnicu?

U izvanučioničkoj nastavi ili drugoj odgojno-obrazovnoj aktivnosti ne mogu sudjelovati osobe koje nisu učenici ili djelatnici školske ustanove odnosno one osobe koje učitelji nisu naveli vezano uz ostvarivanje predviđenih ciljeva. Iznimno, u tim

aktivnostima **mogu sudjelovati osobe koje su pratnja učenicima s teškoćama** o čemu odlučuju ravnatelj, razrednik i stručni suradnici školske ustanove.

Za učenike s teškoćama **pratnja se organizira** u skladu s odredbama Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja.

Pritom je **obveza ravnatelja školske ustanove** izdati putne naloge i osigurati financijska sredstva za troškove izvanučioničke nastave i **dnevnice** učitelja i/ili stručnih suradnika i **pratitelja djece s teškoćama** u skladu s propisima.

Kome se obratiti ako se prava djeteta ne poštuju?

Pravobraniteljici za djecu mogu se javiti svi koji žele upozoriti na slučajeve povreda prava djeteta. Prijave se mogu odnositi na povrede prava pojedinog djeteta ili na opće pojave koje ugrožavaju prava i interese djece.

Prijave se mogu podnijeti usmeno, telefonom ili osobno te u pisanom obliku:

- poštom, na adresu Pravobraniteljica za djecu, Teslina 10, 10000 Zagreb
- na faks broj: + 385 1 4921 277
- na e-mail: info@djete.hr
- posebni e-mail samo za djecu: mojglas@djete.hr

c) Prava roditelja djece oboljele od šećerne bolesti

Pravo roditelja na stjecanje statusa roditelja njegovatelja

Priznaje se, sukladno odredbama Zakona o socijalnoj skrbi, jednom od roditelja djeteta s teškoćama u razvoju ili osobe s invaliditetom koje ispunjava jedan od uvjeta:

- ✓ potpuno je ovisno o pomoći i njezi druge osobe i životno mu je potrebno pružanje specifične njege izvođenjem medicinsko-tehničkih zahvata za koju je prema preporuci liječnika roditelj osposobljen
- ✓ u potpunosti je nepokretno i uz pomoć ortopedskih pomagala
- ✓ ima više vrsta teških oštećenja (tjelesnih, mentalnih, intelektualnih, osjetilnih) zbog kojih je potpuno ovisno o pomoći i njezi druge osobe pri zadovoljavanju osnovnih životnih potreba

Roditelj njegovatelj ima pravo na naknadu u iznosu **pet osnovica** (2.500 kn), prava iz mirovinskoga osiguranja, prava iz zdravstvenog osiguranja, prava za vrijeme nezaposlenosti, a kao zaposlena osoba prava prema posebnim propisima.

Kako se radi o pravu iz sustava socijalne skrbi, ovo se pravo ostvaruje podnošenjem zahtjeva nadležnom **centru za socijalnu skrb**.

Prava prema Zakonu o doplatku za djecu

Pravo na doplatu za djecu osobno je pravo koje se isplaćuje u mjesečnim svotama, ovisno o visini ukupnog dohotka kućanstva, i hrvatskim državljanima, i strancima.

Korisnici prava:

- ✓ roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha, baka, djed- za svu djecu koju stvarno uzdržavaju.
- ✓ osoba kojoj je na temelju odluke centra za socijalnu skrb povjereno dijete- za svu djecu koju stvarno uzdržavaju
- ✓ punoljetno dijete bez oba roditelja koje je na redovitom školovanju.

Uvjeti za ostvarivanje doplatka za djecu:

- korisnik mora živjeti u kućanstvu s djetetom
- pravo je vremenski ograničeno ovisno o dobi djeteta:
 - ✓ načelno, pravo traje do **15. godine** života djeteta
 - ✓ za dijete koje se nalazi na redovitom školovanju, pravo traje do završetka tog školovanja, a najdulje do **19. godine** života djeteta
 - ✓ iznimno, za dijete s oštećenjem zdravlja, pravo traje i nakon navršenih 19. godina, a najduže do **21. godine** života djeteta

Za dijete s **težim ili teškim invaliditetom** nastalim prije osamnaeste godine života ili za vrijeme redovitog školovanja, utvrđenim prema posebnim propisima, pripada doplatu za djecu od dana podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava na doplatu za djecu **sve dok taj invaliditet postoji**.

- da ukupni dohodak u prethodnoj kalendarskoj godini, po članu kućanstva, ne prelazi 50% proračunske osnovice (1.633 kn) – dohodovni cenzus
- kada se radi o djetetu s težim ili teškim invaliditetom, nije relevantna visina ukupnog dohotka po članu kućanstva mjesečno- svota iznosi **831,50 kn**

Svota doplatka za djecu određuje se ovisno o visini ostvarenoga ukupnog dohotka po članu kućanstva mjesečno.

Kako ostvariti pravo na doplatu za djecu?

- podnošenjem zahtjeva osobno ili poštom nadležnoj područnoj službi odnosno područnom uredu i ispostavama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama

Korisnik prava iz Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama mora:

- ✓ imati važeći status u obveznom zdravstvenom osiguranju
- ✓ biti majka, otac, posvojitelj, skrbnik, udomitelj djeteta ili druga fizička osoba kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj.

Postupak za ostvarivanje prava iz Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama se pokreće podnošenjem zahtjeva osobno ili poštom nadležnoj područnoj službi odnosno područnom uredu i ispostavama **Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje**.

Rad s polovicom punoga radnog vremena

- dodatni roditeljski dopust može se koristiti i u okviru prava na rad s polovicom punoga radnog vremena
- zaposlena ili samozaposlena majka ima pravo nakon navršenih 6 mjeseci života djeteta koristiti rad s polovicom radnog vremena u onolikom trajanju u kolikom je to pravo koristila do navršenih 6 mjeseci života djeteta, a najduže do navršenih 9 mjeseci života djeteta.

Rad s polovicom radnog vremena radi pojačane njege djeteta

- pravo pripada jednom roditelju do navršene 3. godine života djeteta
- pravo se ostvaruje ako je djetetu potrebna pojačana briga i njega zbog njegova zdravlja i razvoja
- roditelj ima pravo na novčanu naknadu za puno radno vrijeme u iznosu od 70% proračunske osnovice mjesečno **(2.328,20 kn)**
- uvjet je da su oba roditelja zaposlena ili samozaposlena

Odlučivanje o priznavanju predmetnog prava zasniva se na stručno-medicinskom vještačenju liječničkog povjerenstva **HZZO-a**, temeljem medicinske dokumentacije djeteta, te nalaza izabranog liječnika primarne zdravstvene zaštite djeteta.

Prava zaposlenog roditelja ili samozaposlenog roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju

1. Dopust za njegu djeteta DO navršene 8. godine djetetova života

- jedan od zaposlenih ili samozaposlenih roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju (dijete s težim tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili težom psihičkom bolesti), nakon isteka prava na rodiljni dopust ili u tijeku korištenja ili nakon isteka prava na roditeljski dopust ima **pravo na dopust za njegu djeteta do navršene 8. godine djetetova života**
- roditelj ima pravo na novčanu naknadu za puno radno vrijeme u iznosu od 70% proračunske osnovice mjesečno **(2.328,20 kn)**

2. Rad s polovicom punog radnog vremena prije i NAKON navršene 8. godine djetetova života

- pravo na dopust za njegu djeteta može se koristiti radi njege djeteta s težim smetnjama u razvoju kao **pravo na rad s polovicom punog radnog vremena**, pa i **nakon navršene 8. godine djeteta**, pa sve dok ta potreba traje
- ako se ovo pravo koristi kao rad s polovicom punog radnog vremena, onda roditelj koji je zaposlen ima pravo na novčanu naknadu obračunatu u visini iznosa isplaćene plaće umanjene za obračunate i obustavljene doprinose za

mirovinsko osiguranje, predujam poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak sukladno posebnim propisima, a koju je ostvario radeći taj mjesec u polovici punog radnog vremena, sve prema ovjerenoj ispravi poslodavca o isplaćenoj plaći

- ako je roditelj samozaposlen, ima pravo na novčanu naknadu obračunatu u visini 50% od osnovice za obračun doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje važeće za osnovu po kojoj je roditelj prijavljen na obvezno zdravstveno osiguranje i za razdoblje na koje se naknada odnosi prema propisima o doprinosima za obvezna osiguranja, odnosno 50% od izabrane više mjesečne osnovice za obračun doprinosa pod uvjetom da je početak primjene više osnovice najmanje šest mjeseci prije početka korištenja ovoga prava, prema podacima Porezne uprave.

Kad roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju neće moći koristiti pravo na dopust ili rad s polovicom punog radnog vremena?

- U slučaju da jedan od roditelja djeteta već koristi isto pravo za drugo dijete, ili
- da jedan od roditelja djeteta, prema propisima iz socijalne skrbi, za to dijete ima priznat status roditelja njegovatelja,

osim ako se vještačenjem utvrdi da roditelj koji koristi pravo za drugo dijete nije u mogućnosti pružati odgovarajuću njegu za dvoje ili više djece zbog težine njihova mentalnog ili tjelesnog oštećenja, odnosno teže psihičke bolesti.

Odluka o priznavanju prava temelji se na vještačenju Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, u okviru kojeg se vještači o postojanju težih smetnji u razvoju kod djeteta, te priznavanje prava u ovisnosti o navedenom vještačenju može biti dano i na određeni vremenski rok (6 mjeseci, 12 mjeseci i slično).

Dodatna prava roditelja djece oboljele od šećerne bolesti

Porezna olakšica

- prema Zakonu o porezu na dohodak, koeficijent osobnog odbitka iznosi **0,4** za invalidnost poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svakog uzdržavanog djeteta, **ili**
- koeficijent osobnog odbitka iznosi **1,5** u slučaju invalidnosti koja je utvrđena po jednoj osnovi 100% i/ili u slučaju korištenja, na temelju posebnih propisa, prava na doplatak za pomoć i njegu poreznog obveznika odnosno prava na osobnu invalidninu, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svakog uzdržavanog djeteta.

Plaćeni dopust prema Zakonu o radu

- Tijekom kalendarske godine radnik ima pravo na oslobođenje od obveze rada uz naknadu plaće (plaćeni dopust) za važne osobne potrebe, a osobito u vezi sa sklapanjem braka, rođenjem djeteta, težom bolesti ili smrću člana uže obitelji (**7 radnih dana godišnje**).
- duži godišnji odmor, pomoć u plaćanju troškova liječenja (u dogovoru s poslodavcem, uređeno kolektivnim ugovorima ili pravilnicima o radu, ovisit će od poslodavca do poslodavca).

2. Odrasli oboljeli od šećerne bolesti

a) Prava i obveze iz radnog odnosa

- ✓ Poslodavac je prema Zakonu o radu dužan osigurati radniku uvjete za rad na siguran način i na način koji ne ugrožava zdravlje radnika.
- ✓ Poslodavac, radnik i radničko vijeće te sindikati i udruge poslodavaca, mogu ugovoriti uvjete rada koji su za radnika povoljniji od uvjeta određenih Zakonom o radu ili drugim zakonom.

Zabrana diskriminacije

Zabranjena je izravna ili neizravna diskriminacija na području rada i uvjeta rada, uključujući **kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju, napredovanju, profesionalnom usmjeravanju, stručnom osposobljavanju i usavršavanju te prekvalifikaciji.**

Prilikom sklapanja ugovora o radu i tijekom trajanja radnog odnosa **radnik je dužan obavijestiti poslodavca o bolesti** ili drugoj okolnosti koja ga onemogućuje ili bitno ometa u izvršenju obveza iz ugovora o radu ili koja ugrožava život ili zdravlje osoba s kojima u izvršenju ugovora o radu radnik dolazi u dodir.

Radi utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za obavljanje određenih poslova, poslodavac može **uputiti radnika na liječnički pregled**, troškove kojeg snosi poslodavac.

Što učiniti u slučaju diskriminacije na temelju šećerne bolesti, bilo pri zapošljavanju, bilo tijekom radnog odnosa?

- obratiti se Uredu pučke pravobraniteljice (Trg hrvatskih velikana 6, 10000, Zagreb, telefon: 01 4851 853)
- poslati pritužbu Inspektoratu rada, koji po službenoj dužnosti mora pokrenuti inspekcijski nadzor
- obratiti se sindikatu za pravni savjet
- poslužiti se redovnom građanskom parnicom ili posebnim anti-diskriminacijskim postupkom

Plaćeni dopust prema Zakonu o radu

- Tijekom kalendarske godine radnik ima pravo na oslobođenje od obveze rada uz naknadu plaće (plaćeni dopust) za važne osobne potrebe, a osobito u vezi sa sklapanjem braka, rođenjem djeteta, težom bolesti ili smrću člana uže obitelji (**7 radnih dana godišnje**).

b) Prava osoba treće životne dobi oboljelih od šećerne bolesti

Novčana pomoć umirovljenicima (grad Zagreb)

Grad Zagreb osigurava novčanu pomoć umirovljenicima. Pravo na novčanu pomoć umirovljenicima ostvaruju umirovljenici čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 1.500,00 kuna mjesečno, a koji prebivaju na području Grada Zagreba najmanje 5 godina prije podnošenja zahtjeva.

Novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima (grad Zagreb)

Pravo na novčanu pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja ostvaruju umirovljenici korisnici novčane pomoći umirovljenicima ako ne ostvaruju pravo na plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja iz sredstva državnog proračuna.

Smještaj u dom za stare i nemoćne (grad Zagreb)

Na području Grada Zagreba postoje dvije vrste domova; domovi za stare i nemoćne kojima je osnivač Grad Zagreb i privatni domovi.

Za smještaj u dom kojima je osnivač Grad Zagreb potrebno se javiti službi socijalnog rada odabranog doma i predati popunjeni Obrazac za smještaj u dom za starije osobe i Liječničku potvrda za smještaj u dom.

Uz to, potrebno je predati i:

- zamolbu za smještaj
- presliku rodnog lista
- presliku domovnice
- presliku važnije zdravstvene dokumentacije

- dokaz o trajnom nastanjenju – uvjerenje o prebivalištu (ne starije od šest mjeseci)
- presliku osobne i zdravstvene iskaznice
- presliku zadnjeg odreska od mirovine
- izjavu o plaćanju razlike u cijeni smještaja, ovjerenu kod javnog bilježnika (donijeti kod potpisivanja ugovora)
- rješenje o skrbništvu za osobe pod skrbništvom

Korisnika usluga doma za stare i nemoćne potrebno je pripremiti za smještaj i omogućiti mu prilagodbu na novu sredinu. Važno je pratiti njegovo zdravstveno stanje i pobrinuti se za kontakt korisnika s njegovom obitelji i njemu važnim osobama. Također, bilo bi poželjno izraditi i individualni plan rada s korisnikom, ovisno o njegovim potrebama.

Napomena:

- Za smještaj u privatne domove potrebno se obratiti izabranom domu. Potrebna dokumentacija, kao i cijena usluge ovise od doma do doma.

Pomoć i njega

Pomoć i njega je usluga koju pružaju određeni domovi za starije, a sastoji se u tome da korisniku pomoći dolaze djelatnici doma za starije i pomažu u određenim svakodnevnim aktivnostima (npr. oblačenje, priprema hrane,...). Kako bi se ostvarila ova usluga potrebno je kontaktirati izabrani dom za starije kojem je osnivač Grad Zagreb. Kako bi se ostvarila ova usluga potrebno je ispuniti Obrazac zahtjeva za pomoć i njegu, a uz njega priložiti:

- presliku osobne iskaznice
- presliku zadnjeg odreska od mirovine
- potvrdu liječnika o tome boluje li podnositelj od duševnih ili zaraznih bolesti
- presliku važnije zdravstvene dokumentacije

Izvori korišteni u izradi brošure

- Hrvatsko zdravstveno-statistički ljetopis za 2016. godinu, HZJZ. Zagreb, 2017.
- Zakon o zaštiti prava pacijenata (NN 164/04, 37/08)
- Pravilnik o obrascu suglasnosti te obrascu izjave o odbijanju pojedinog dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka (NN 10/08)
- Zakon o upravnim sporovima (NN 20/10, 143/12, 152/14, 94/16, 29/17).
- Zakon o općem upravnom postupku (NN 47/09)
- Pravilnik o ortopedskim i drugim pomagalicama (NN 7/12, 14/12, 23/12, 25/12, 45/12, 69/12, 85/12, 92/12, 119/12, 147/12, 21/13, 38/13, 93/13, 119/13, 125/13, 129/13, 136/13, 141/13, 154/13, 11/14, 12/14, 22/14, 34/14, 45/14, 54/14, 59/14, 86/14, 92/14, 119/14, 129/14, 149/14, 17/15, 29/15, 41/15, 62/15, 77/15, 86/15, 124/15, 129/15, 132/15, 139/15, 25/16, 30/16, 53/16, 94/16, 106/16, 108/16, 36/17, 55/17, 102/17, 131/17, 10/18, 14/18, 34/18, 42/18, 52/18, 57/18, 74/18) + Popis pomagala
- Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN 80/13, 137/13)
- Zakon o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17)
- Zakon o mirovinskom osiguranju (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17)
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08-2, 86/09-238, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 7/17, 68/18)
- Protokol o postupanju u školi s učenicima oboljelima od šećerne bolesti (2014, Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu)
- Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole (NN 67/14, 81/15)
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti (NN 150/08-2, 155/09-3, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 154/11, 12/12, 35/12, 70/12, 144/12, 154/14, 70/16, 131/17)
- Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama (NN 85/08-2, 110/08-120, 34/11, 54/13, 152/14, 59/17)
- Zakon o doplatku za djecu (NN 94/01-3112, 138/06-10271, 107/07-7957, 37/08-62, 61/11, 112/12, 82/15, 58/18)
- Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16)
- Zakon o radu (NN 93/14, 127/17)

Zagreb, rujan 2018. godine